

Анацька Наталія Василівна,
anat_ska@ukr.net
Анацька Н. В., к.ф.н.,ст. викл. ФСП НТУУ «КПІ»

КРИТЕРІЇ ГУМАНІЗМУ ТВОРЧОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сучасні умови життя людства характеризуються в першу чергу глобальною екологічною кризою. Звідси стає зрозумілим, що гуманістичнозорієнтована творчість повинна сприяти здоланню цих небезпечних обставин.

У ситуації, що склалася, постало питання щодо реалістичного підходу відповідальності людини за буття і, як зазначає німецький філософ Г. Йонас, «Відбулося якісне підвищення ціннісної значимості буття, яке визначає можливу актуальність нашої відповідальності за нього» [1, с.7]. Саме відповідальність за майбутнє буде направлена на гуманізацію технічного прогресу, яка вирішуватиме проблеми з перспективою формування буття гідного людини. Це стосується того, що вирішальна роль у сучасному світі все ж таки належатиме прогресу, але пріоритетом стануть екологічні проблеми. Разом з тим вирішувати їх належить екологічній освіті, яка сприяє творчому формуванню усвідомлення єдності людини та природи.

Діяльність людини, яка була спрямована на перетворення природи, свідчить про те, що цей підхід переріс у глобальні проблеми сучасності і постала дилема – буття або небуття. При цьому важливе значення має ековіталістична концепція в екологічній освіті, яка потребує свого розуміння цього питання, що ґрунтується на екоаксіологічних засадах, але вирішити його лише за допомогою моральних принципів наразі неможливо, тут має бути інше, більш глибоке рішення. «Ми переходимо у сферу моралі – поняття більш тонкішого, зв'язаного з духовним світом людини, його орієнтацією на внутрішні цінності. Так від питань екології і політології нам необхідно перейти до обговорення проблем еволюції внутрішнього світу людини. Ось тут... і лежить ключ до самого головного – збереження виду *homo sapiens* на планеті» [2, с.30].

Термін «ековіталізм» можна тлумачити як дім, де існує життя, тобто природа є тим самим домом, де живе людина. Знищивши природу, ми знищимо свій власний дім. Підійшовши до поняття ековіталізму, можна пояснити його сутність як абсолютну цінність життя. «Головним у методології ековіталізму є те, що природа з об'єкта діяльності перетворюється на носія найвищої цінності – абсолютної цінності життя» [3, с.220].

Ековіталістична концепція в освіті має нові пріоритети. Зasadничим є принцип відповідальності за втілення в практику абсолютної цінності життя, системи гуманістично-ціннісних поглядів на вирішення глобальних проблем людства. Отже, головне місце належить формуванню екологічної свідомості, екологічної культури, екологічної поведінки, які в свою чергу вирішують протиріччя і конфлікти нашого буття. У цей процес творчо включається й екологізація особистості, щоб «її становлення дозволило побачити в єднанні людину, природу, техніку» [1, с.166].

Це дає підстави стверджувати, що екологічна освіта, базуючись на ековіталізмі, має таке бачення особистого буття людини, яке дозволяє простежити їх взаємозалежність у такому поєднанні, коли виникає гранична ситуація – жити або не жити. Це положення означає, що інтеграція даних аспектів у вигляді розгорнутого багатомірного людського буття реалізує ековіталізм, визначаючи його природну основу як субстанційну. Разом з тим його природність у класичній традиції трактується як тілесність, а розглянута через історичний хід подій в поєднанні всіх аспектів особистого буття людини як їх складова приймає статус ековіталістичний, тобто досліджує екологію людини, намагається віднайти оптимальні умови існування людини як істоти соціальної і як біологічного виду. При цьому така ековіталістичність характеризується тим, що особисте буття і знання людини несуть в собі «апробацію життя» на екзистенційно-граничному рівні самопізнання як вибору самого себе – своєї психо-тілесної особистої данності» [1, с.118]. Важливим аспектом такої ситуації, яка загрожує людському життю, є не тільки проблема збереження природничих засад людського буття, оскільки екзистенційно-

онтологічний підхід до сутнісної характеристики людини як сукупно-цілісний дає змогу побачити цю природну обумовленість як ековіталістичну ціннісну субстанціональність сутності людини. Тому теперішнє людське буття з граничною ситуацією «вижити –жити» і в методологічному, і в змістовно-буттєвому плані вказує на його двосторонність, а таким чином, на ековіталістичний підхід до його моральних витоків. Слід зазначити, що зв'язки людей з навколишнім середовищем – виробничо-природничі, наукові, побутові, функціональні – призвели до гіпертрофованих потреб і бажань людини, що в свою чергу поставило її в ситуацію досить загрозливу. «Стаючи дійсно односторонньою, утопічна людина може вступати лише в зведені до споживчих відношення, що в свою чергу, перетворює в майбутньому все задоволення в незадоволення, володіння в зажерливість, спокій в неспокій, свободу в свавілля – в результаті чого щастя породжує нещастя» [1, с.140]. Такі перебільшені односторонні задоволення перетворили природні бажання в свою протилежність і підвели їх до життєво граничної ситуації, що в духовно-екзистенційному ракурсі призвело до втрати моральності. Це дає підстави розглядати екологічну освіту як таку, що зможе творчо виправити ситуацію. Екологічна освіта передбачає високий рівень знань щодо ековіталістичного й екзистенційно-духовного тлумачення людини через призму граничної ситуації, дозволяє реалістично зрозуміти «картину людини» і її відповідальність в плані науково-теоретичного пояснення майбутнього через пошук оптимальних умов її існування, тобто через творчий підхід до екології людини. Реалістична плюралістичність щодо «картини людини» відобразилася у наступному положенні: «Усі ми розглядаємо людину як частину природи, як індивідуальність і істоту суспільну. Як частина природи вона може жити тільки в природному середовищі і разом з природою. Свою індивідуальність вона проявляє тільки в спілкуванні з іншими людьми» [1, с.7]. На основі цього можна стверджувати, що абсолютна ековіталістична цінність людини й природи несе в собі гідність особистості, а це її право на вижити і жити в їх зв'язку, але вже в новому співвідношенні, порівняно з природністю, тобто тілесністю і

соціальною, обумовленою сучасними техніко-економічними, екологічними детермінаціями. Це долає абстрактно-моральний аспект гідності людини як основного об'єкта екологічної освіти.

Перед суспільством постає завдання протистояти таким маніпуляціям свідомістю, які дезорієнтують громадськість щодо нагальних проблем, серед яких найбільш актуальні екологічні. Це дає підстави поставити освіту на новий рівень, при цьому екологічні питання мають вирішуватись через ековіталістичне розуміння єдності морально-етичного й політико-економічного підходів до питання творчої взаємодії людини й природи.

У той же час ці негативні тенденції привели до необхідності творчо зосередити увагу екологічної освіти на переорієнтацію життєвих цінностей із споживацьких на відтворюючі, із наївно-оптимістичних на передбачливі й екологічно відповідальні. У зв'язку з цим сучасна освіта отримала нові завдання, які полягають у творчій зміні усієї стратегії людської діяльності, а це в свою чергу потребує формування нового екологічного типу світогляду. Для досягнення цієї мети постало принципово нове і складне завдання, яке полягає в творчому оновленні сучасної системи освіти через концепцію ековіталізму.

В сучасних умовах критерієм гуманізму творчості є природа, її збереження і оновлення – це життя людства в майбутньому. Творчий перегляд співвідношення природного і соціального в житті людини дозволить людству знайти вихід з катастрофічної ситуації і завдяки такому творчому вирішенню глобальної проблеми сучасності знайти шляхи в гуманістичне життя.

Список використаних джерел:

1. Zukunftsethik und Industriegesellschaft / Hrsg. Meyer Th., Miller S. – München : Schweitzer, 1986. – 169 s.
2. Моисеев Н. Н. Современный антропогенез и цивилизационные разломы: эколого-политологический анализ / Н. Н. Моисеев // Вопросы философии. – 1995. – №1. – С. 3–30.

3. Творчість як корисне здійснення блага через істину у красі : матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції (14-15 травня 2009 р., м. Київ) / Укладач: Б. В. Новіков. – К. : ІВЦ ВИД-ВО «ПОЛІТЕХНІКА», 2009. – 448 с.